

Colani en Canada

Nov film da la Televisiun rumantscha

■ **(anr/fa) Dapi bainbaud 30 onns viva e lavura la guida Jon Rudolf Bezzola en Canada. Ensemen cun el dat Ruedi Bruderer da la TvR in sguard enavos en l'istorgia da las guidas svizras en Canada.** «Er sche la Televisiun Rumantscha è en sasez in emettur regiunal, avain nus adina plaschair cur che nus pudain bandunar las muntognas grischunas e rapportar d'in Rumantsch a l'ester», manegia *Peter Egloff* da la TvR. Ch'ìls Rumantschs sajan adina stà ina naziun dad emigrants, «e perquai chattan ins els sin tut il mund». *Bertilla Giossi* per exempel s'aveva occupà en ses film da l'istorgia dals missiunaris sursilvans en Tansania, e *Robert Ralston* ha fatg in film sur da ses ami ed artist *Marc Bundi* che lavura en il Sudan. Il collavuratur da la TvR *Ruedi Bruderer* è ì en America a far ses film.

Chattà ina nova patria

En occasiun da ses viadis en Canada aveva scuntrà il schurnalist pli d'ina giada fastizs da guidas da muntogna svizras che han lavurà qua gia avant blers onns. Quai ha svaglià tar el l'interess istoric. Qua ha'l gi l'idea da sa metter en contact cun *Jon Rudolf Bezzola*: «Causa ch'el viva en Canada gia dapi baud 30 onns l'hai jau dumandà d'atun 1999 sch'el fiss en princip pront da far cun mai ensemen in film documentar da las guidas da muntogna svizras en Canada.» En la vegliadetgna da 26 onns aveva bandunà Bezzola 1973 l'Engiadina per ir en Canada a far qua da guida e da magister da skis. Or dad in anteriur chomp da

tagliainas ha'l realisà 1977 ina lodge per turists. La lodge *Bobbie Burns* è oz in da set hotels da la Canadian Mountain Holidays (CMH), davent dals quals ins fa d'enviern heliskiing e da stad helihiking. Bezzola, en Canada numnà da tuts Colani, è daventà dentant il respunsabel per per la segirezza da la CMH, la quala dat lavur a bunamain 80 guidas da muntogna. La gruppada «Bugaboo's» al vest da las Rocky Mountains canadaisas è restadas las muntognas preferidas da *Jon Rudolf Bezzola*. Sco baud tut las muntognas canadaisas eran ellas vegnidadas scuvridas da guidas da muntogna svizras. Ina da quellas era *Christian Klucker* da Fex.

Ensemen cun il «liun dal Matterhorn»

Avant passa 100 onns aveva entschavì la societad da viafier Canadian Pacific Railways (CPR) a construir in tractat a traviers tut la Canada ed a colliar uschia l'ost cun il vest. Per render attractiv quel tractat er per turists ha bajegià la societad divers hotels. En pli han els engaschà guidas da muntogna da la Svizra per pudair porscher als turists er gitas en muntogna. «Precis avant 100 onns aveva passantà la guida engiadinaisa *Christian Klucker* la stad en Canada.» Ensemen cun l'Englais *Edward Whympfer*, il qual era stà 1865 l'emprim uman sin il Matterhorn, ha'l fatg 1901 diversas gitas sin ils pizs canadais. Per pudair preschentar ses film durant l'onni da giubileum da 100 onns ha passantà *Ruedi Bruderer* l'onni passà sias vacanzas en Canada. Bezzola ed

el han visità ils differents lieus nua ch'els han chattà fastizs da Klucker ed autras guidas. E questa stad passada han els fatg il film.

In tipic Roadmovie

Suenter intgins bels purtretts da la natira canadaisa entschaiva il film a Banff, il center turistic da las Rocky Mountains. En in museum chattan *Bruderer* e *Bezzola* en documenta er il num da *Klucker*. Alura van els enavant al Lake Louise ed in istoricher indigen als dat differents infurmasziun. Sco ch'igl è tipic per in Roadmovie viagian els cun l'auto e l'ultim anc cun il helicopter d'in lieu a l'auter, e l'aspectatur vesa la bellezza cuntrada a passar speravi. A la fin van els a Golden en il Swiss Village, quella vischnanca che la CPR aveva costruì per las guidas svizras. Qua sa chattan els cun l'abiadia ed il abiadi dal Bernais *Eduard Feuz*, l'emprima guida svizra che la societad da viafier CPR aveva engaschà. «Jau avess gugent quintà anc bler», declera *Ruedi Bruderer*, «ma cun in temp limità da 25 minutas na pon ins betg musar tut.» Ch'ins pudess far dal tema «guidas da muntogna svizras en Canada» senz'auter er in film documentar che durass ina ura, agiunscha'l, «e causa ch'il tema am fascinescha fitg è quai forsà in project per l'avegnir, tgi sa»?!

Datas d'emissiun: Dumengia, 25 da november 2001, a las 17.00 e sonda 1. da december 2001 a las 11.50 sin SF 1, la medema sonda a las 12.15 er sin TSR 2, dumengia 2 da december 2001 a las 9.15 sin TSI 1 e mesemna, ils 5 da december 2001, a las 23.50 sin TSR 2.

Christian Klucker (1853–1928), guida da muntogna da Fex, era stà l'onni 1901 en las Rocky Mountains canadaisas.

Jon Rudolf Bezzola (annada 1947) lavura sco guida da muntogna e magister da skis a Golden en Canada.